

การพัฒนาเครื่องมือสำรวจพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมาย SDGs : กรณีศึกษาพื้นที่ ริมน้ำตลาดโพธาราม

สุพิชฌาย์ เกาศัลย์^{1*}

¹คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รับบทความ : 18 มิถุนายน 2568

แก้ไขบทความ : 10 พฤศจิกายน 2568

ตอบรับบทความ : 26 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาเครื่องมือสำหรับการสำรวจและประเมินพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน ภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยใช้พื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีความสำคัญทั้งด้านสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้การขับเคลื่อนเป้าหมาย SDGs ถือเป็นวาระแห่งชาติที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อบรรลุการพัฒนาอย่างรอบด้าน

การวิจัยได้พัฒนาเครื่องมือสำรวจ 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) เครื่องมือแบบสำรวจพื้นที่ (Observation Checklist) แบบสำรวจพื้นที่ที่สามารถสังเคราะห์กรอบการประเมินตามมิติของ SDGs ได้ 5 ด้าน รวม 37 ข้อ และ (2) เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ด้วยการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่ที่มีการพัฒนาตามกรอบ SDGs ร้อยละ 27.03 ยังขาดการพัฒนาร้อยละ 37.74 และมีการพัฒนาบางส่วนร้อยละ 35.14 จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์รายการคำถาม สามารถพัฒนาเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจจำนวน 26 ข้อ ครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สันติภาพและสถาบัน และหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เครื่องมือที่พัฒนาขึ้นมีศักยภาพในการใช้สำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้ใช้งาน สามารถสะท้อนปัญหาและศักยภาพของพื้นที่สาธารณะได้อย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนสนับสนุนการกำหนดนโยบายและแนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน ทั้งในบริบทของพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธารามและพื้นที่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: พื้นที่สาธารณะ เครื่องมือสำรวจ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

*อีเมล: Supitcha.kao@rmutr.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

The Development of an Instrument for Assessing Public Spaces in Accordance with the Sustainable Development Goals (SDGs): A Case Study of the Riverside Area at Photharam Market

Supitcha Kaosal^{1*}

¹Faculty of Architecture and Design, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Received: June 18, 2025

Revised: November 10, 2025

Accepted: November 26, 2025

Abstract

This research aims to study and develop tools for surveying and assessing sustainable public spaces based on the framework of the Sustainable Development Goals (SDGs). The case study selected is the riverside area of Photharam Market in Ratchaburi Province, a location of environmental, historical, social, and cultural significance to the community. The advancement of the SDGs has become a national agenda requiring collaboration from all sectors to achieve comprehensive and sustainable development.

Two types of survey tools were developed: (1) an Observation Checklist, which synthesized an evaluation framework across five SDG dimensions comprising 37 indicators; and (2) a Questionnaire, which was validated for content accuracy by five experts through the calculation of the Index of Item-Objective Congruence (IOC). The findings revealed that the study area had achieved 27.03% of the SDG framework, 37.74% remained underdeveloped, and 35.14% was partially developed. From the analysis and synthesis of the items, a satisfaction questionnaire with 26 items was constructed, covering social, economic, environmental, peace and institutional, and partnership dimensions.

The results indicate that the developed tools are effective for surveying public spaces and collecting user satisfaction data. They can systematically reflect the challenges and potentials of public spaces, thereby contributing to the design and development of sustainable public spaces. Furthermore, these tools can support policy formulation and provide design guidelines for sustainable public space development, both within the context of the Photharam riverside market and other community settings.

Keywords: Public Space, Assessment Tool, Sustainable Development Goals

*E-mail: Supitcha.kao@rmutr.ac.th (Corresponding Author)

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พื้นที่สาธารณะเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาเมืองและชุมชน เนื่องจากทำหน้าที่เป็นพื้นที่สำหรับการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การมีพื้นที่สาธารณะที่มีคุณภาพและเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมยังสอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเน้นให้ทุกคนสามารถเข้าถึงพื้นที่สาธารณะที่ปลอดภัย ครอบคลุม และเอื้อต่อคุณภาพชีวิต

พื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นพื้นที่สาธารณะที่มีความโดดเด่นทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน โดยทำหน้าที่เชื่อมโยงกิจกรรมหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการค้าขาย กิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และนันทนาการ อย่างไรก็ตามการพัฒนาและการใช้ประโยชน์พื้นที่ดังกล่าวยังขาดกรอบการประเมินที่ชัดเจนในมิติของความยั่งยืน ทั้งด้านกายภาพ การบริหารจัดการ และความพึงพอใจของผู้ใช้งาน ส่งผลให้การวางแผนหรือออกแบบเพื่อการใช้ประโยชน์พื้นที่ในอนาคตยังไม่สอดคล้องอย่างเต็มที่กับแนวทางของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ดังนั้นการพัฒนาเครื่องมือสำรวจพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นในการประเมินศักยภาพและสะท้อนความคิดเห็นของผู้ใช้งานต่อพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ (evidence-based) สำหรับการเสนอแนะแนวทางการออกแบบพื้นที่สาธารณะและพัฒนาในอนาคตให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1. เพื่อศึกษาทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) กรณีศึกษาพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม

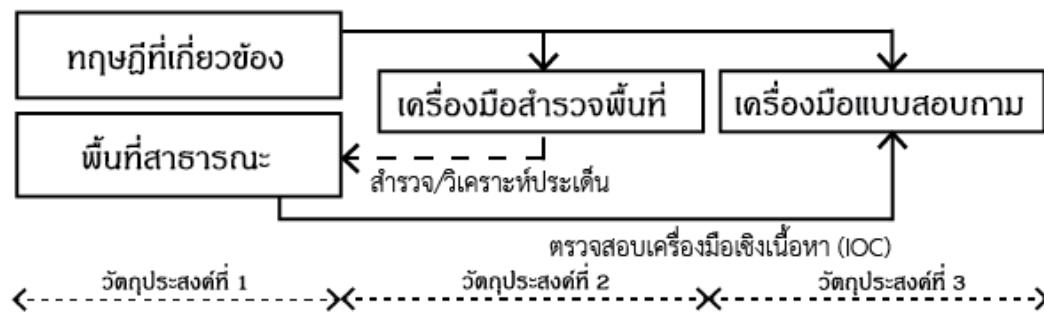
2.2 เพื่อพัฒนาเครื่องมือสำรวจพื้นที่สาธารณะ (Observation Checklist) ของพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม

2.3. เพื่อสังเคราะห์ผลจากการสำรวจพื้นที่ และนำมาพัฒนาเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับประเมินศักยภาพ ความพึงพอใจ และการใช้ประโยชน์พื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน เพื่อนำไปเสนอแนะแนวทางการออกแบบตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ในอนาคต

การดำเนินงานวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนาเครื่องมือสำรวจเพื่อการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ โดยอ้างอิงข้อมูลเชิงพื้นที่ แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือที่พัฒนาประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) แบบสำรวจพื้นที่ (Observation Checklist) สำหรับประเมินสภาพพื้นที่จริง และ (2) แบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับวัดความพึงพอใจของผู้ใช้งาน กระบวนการออกแบบข้อคำถามได้จากการรวบรวมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่

สาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบสอบถามและแบบสำรวจที่มีความครอบคลุมและเป็นระบบ

ภาพที่ 1 วิธีดำเนินงานวิจัย

การประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม ดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบ ด้วยอาจารย์ด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปนิก นักสถิติ ผู้ปฏิบัติงานด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และตัวแทนชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้ใช้เกณฑ์การคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดค่าน้ำหนักการประเมินเป็น 1 = สอดคล้อง, 0 = ไม่แน่ใจ และ -1 = ไม่สอดคล้อง จากนั้นนำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าเฉลี่ย หากได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.67 ขึ้นไป ถือว่าข้อคำถามมีความเหมาะสมและสามารถใช้ได้ แต่หากได้คะแนนต่ำกว่า 0.67 จะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ทำหน้าที่เป็นกรอบหลักของงานวิจัย ซึ่งเชื่อมโยงกับพื้นที่สาธารณะ (Public Space) และการออกพื้นที่สาธารณะแบบอย่างยั่งยืน เพื่อการพัฒนาเครื่องมือประเมินพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน

กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบการพัฒนาของโลก พ.ศ. 2558 ที่องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) กำหนดให้แต่ละประเทศนำไปเป็น เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ในช่วงระยะเวลา 15 ปี พ.ศ.2558 ถึง 2573 โดยการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) มีทั้งหมด 17 เป้าหมาย (Goals) เพื่อเป็นกรอบการติดตามเป้าหมายร่วมกัน และกรอบเสาหลักของมิติความยั่งยืน (Fifth Pillars of Sustainability) หรือเรียกว่า 5 Ps คือ มิติ ด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม และเพิ่มเติม 2 มิติ คือ มิติด้านสันติภาพและสถาบัน และมิติด้านหุ้นส่วน การพัฒนา มีการแบ่งเป้าหมาย 17 ข้อ ออกเป็น 1) มิติด้านสังคม (People) ครอบคลุมเป้าหมายที่ 1 ถึง 5 2) มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) ครอบคลุมเป้าหมายที่ 7 ถึง 11 3) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) ครอบคลุม เป้าหมายที่ 6 เป้าหมายที่ 12 ถึง 15 4) มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) เป้าหมายที่ 16 5) มิติด้าน หุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) เป้าหมายที่ 17 เป็นเป้าหมายในการแก้ปัญหา และสร้างความยั่งยืน เพื่อ

บรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมกับการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2564)

1 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะ (Public Space)

1.1 แนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะ หนังสือ *Public places, urban spaces: The dimensions of urban design* โดย Matthew Carmona กล่าวถึงพื้นที่สาธารณะเป็นที่ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเสรี พบปะ พักผ่อนหย่อนใจ หรือกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ โดยไม่จำกัดเพศ วัย หรือฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม พื้นที่เหล่านี้มักจะอยู่ในรูปของสวนสาธารณะ ลานกิจกรรม พื้นที่ริมน้ำ ถนนคนเดิน ทางเท้า หรือพื้นที่บริเวณตลาด ซึ่งทำหน้าที่เป็นเวทีกลาง ในการเชื่อมโยงคนกับพื้นที่และคนกับคน คุณลักษณะที่ดีของพื้นที่สาธารณะไว้ 4 ประการ ดังนี้ 1) การเข้าถึง (Accessibility) 2) การใช้งานได้จริง (Functionality) 3) ความปลอดภัยและความสะดวกสบาย (Safety & Comfort) 4) ความมีชีวิตชีวา (Vitality) (Carmona, 2010)

1.2 ชีวิตระหว่างอาคาร : การใช้พื้นที่สาธารณะ (*Life Between Buildings: Using Public Space*) โดย Jan Gehl กล่าวถึงการเน้นพื้นที่ระหว่างอาคารมากกว่าตัวอาคาร การออกแบบพื้นที่ไม่ควรสนใจแค่รูปร่างของอาคาร แต่ต้องคำนึงถึงพื้นที่ระหว่างอาคาร ที่มีผู้คนใช้ชีวิต พบปะ พักผ่อน หรือเดินผ่านไปมา พฤติกรรมของผู้คนควรกำหนดการออกแบบ โดยดูจากพฤติกรรมของผู้ใช้ เช่น คนเดินเท้า จักรยาน การเข้าใจกิจกรรมมนุษย์ (Human Activities) คือกุญแจในการออกแบบพื้นที่เมืองที่มีชีวิตชีวา 3 ประเด็น 1) กิจกรรมที่จำเป็น (Necessary Activities) สภาพแวดล้อมจะเอื้อให้เกิดกิจกรรม เช่น การเดินไปทำงานกับการซื้อของ 2) กิจกรรมทางเลือก (Optional Activities) เกิดขึ้นเมื่อพื้นที่น่าอยู่ สวยงาม ปลอดภัย เช่น การนั่งเล่น อ่านหนังสือ เดินเล่น 3) กิจกรรมทางสังคม (Social Activities) เช่น การพูดคุย พบปะ เล่น โดยมีองค์ประกอบพื้นที่และสัดส่วนที่เหมาะสม ระยะทางที่เอื้อต่อการเดิน ความปลอดภัย ความสะอาด และบรรยากาศที่ดี ร่มเงา ทางเดิน การเข้าถึง ทำให้เกิดกิจกรรม ซึ่งพื้นที่สาธารณะควรออกแบบจากระดับสายตา (Eyes View) คือให้ความสำคัญกับประสบการณ์ของผู้ใช้ ไม่ใช่แค่ดูสวยงามจากมุมสูงของอาคาร (Gehl, 1987)

1.3 หนังสือ *The Death and Life of Great American Cities* โดย Jane Jacobs กล่าวว่า พื้นที่สาธารณะต้องมีชีวิตชีวา ซึ่งเกิดจากพลวัตและการใช้งานพื้นที่ที่หลากหลาย (Mixed Uses) เช่น บ้าน ร้านค้า และสำนักงาน ทำให้เกิดการเดิน ความหลากหลาย และสร้างให้พื้นที่มีชีวิตชีวา เสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับพื้นที่ พื้นที่ควรมีประชากรที่หนาแน่นเพื่อสร้างให้เกิดกิจกรรมในพื้นที่ตลอดทั้งวัน และ เกิดการมองเห็นพื้นที่ (Eyes on the Street) จะสร้างความปลอดภัย สบายใจ ไม่ต้องพึ่งพาการติดตั้งกล้องวงจรปิดเพียงอย่างเดียว (Jacobs, 1961)

1.4 บทความ *Achieving the Compact City through Intensification: An Acceptable Option?* โดย Katie Williams, Elizabeth Burton และ Mike Jenks เป็นบทหนึ่งในหนังสือ *The Compact City: A Sustainable Urban Form?* กล่าวถึง เมืองกระชับ (compact city) มุ่งเน้นการใช้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างยั่งยืนและใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน เพื่อส่งเสริมการเดินเท้า การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ลดการพึ่งพายานยนต์ส่วนบุคคล รวมถึงการลดการใช้พลังงานและลดมลพิษ และพื้นที่ที่อยู่หนาแน่นจะต้องมีพื้นที่พื้นที่สีเขียว เพื่อช่วยลดปัญหาสุขภาพจิต (Williams et al., 1996)

1.5 หนังสือ *Place and Placelessness* โดย Edward Relph ทฤษฎีเกี่ยวกับ สถานที่ (place) กล่าวถึงการใช้งานของคน กับพื้นที่ และในการออกแบบควรคำนึงถึงอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ความผูกพันของผู้คน นำไปสู่การสร้างภาพทรงจำกับพื้นที่ และสร้างความผูกพัน โดยแบ่งระดับความสัมพันธ์กับสถานที่ออกเป็น 3 ระดับ 1) การรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่ (Insideness) 2) การรู้สึกแปลกแยกหรือห่างเหินจากสถานที่ (Outsideness) 3) ความผูกพันเชิงลึก ซึ่งทำให้สถานที่เป็นที่ที่มีความหมายกับชีวิต (Existential Insideness) ส่วนสถานที่ที่เหมือนกันไปหมด (clone spaces) จะไม่สร้างอัตลักษณ์ของพื้นที่และความผูกพันแก่ผู้คน เป็นการไร้สถานที่ (placelessness) เช่นการใช้รูปแบบซ้ำ หรือการมีต้นแบบในการใช้งานเหมือนกัน (Relph, 1976)

1.6 พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย โดยรองศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ กล่าวถึงพื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก เช่น ซอยลัด หรือทางเดินเท้าในชุมชน มีบทบาทสำคัญในด้านสังคมของชุมชนไทยที่มีบริบทเมืองร้อนชื้น ลักษณะการใช้พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็กในการสัญจรและทำกิจกรรมทางสังคม เนื่องจากพื้นที่มีร่มเงาและความคุ้นเคย ทำให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนไทยมากกว่าพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ที่มีความร้อนและไม่เอื้อต่อการใช้งาน พื้นที่สาธารณะในบริบทไทยควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ ต้นไม้ และวิถีชีวิตของผู้คน (ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ, 2551)

1.7 พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ทางสังคม ในหนังสือ สถาปัตยกรรม : พื้นที่สาธารณะและพื้นที่สังคม โดย สันต์ สุวัจนราภินันท์ กล่าวถึงการออกแบบเชิงนามธรรมในบริบทของไทย ที่มีแนวความคิดด้านสังคมและวัฒนธรรม พื้นที่สาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ เช่น ถนน ลานสาธารณะ หรือสวน ว่าเป็นพื้นที่ที่มีทั้งการครอบครอง และการจัดการโดยต้องใช้การออกแบบพื้นที่ให้รองรับกิจกรรมของคนหลากหลาย สะท้อนโครงสร้างทางสังคม เช่น ชนชั้น เพศ หรือเชื้อชาติ ไม่ใช่เพียงเรื่องของความงาม (สันต์ สุวัจนราภินันท์, 2557)

2 หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน

2.1 แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองในอนาคตให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน PLANNING GUIDELINE FOR LIVABLE AND SUSTAINABLE FUTURE CITY: LSFC โดย กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง กล่าวถึงเมืองที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโตได้อย่างยั่งยืน จะต้องให้ความสำคัญกับความเท่าเทียม (Inclusivity) ยืดหยุ่น (Resilience) เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียม และมีความสามารถในการแข่งขันเชิงเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับศักยภาพ และภูมินิเวศ มีการบริหารจัดการอย่างโปร่งใส รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุก ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดการพัฒนา สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความน่าอยู่ (Livability) การเติบโต (Viability) ความเป็นธรรม (Fairness) และ

ธรรมาภิบาล (Governance) (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

2.2 เกณฑ์ของ UN-Habitat โครงการ Global Public Space Program (GPSP) โดย UN-Habitat กล่าวถึงโครงการออกแบบพื้นที่สาธารณะที่ส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ความยืดหยุ่นของเมือง และการฟื้นฟูหลังการระบาดของ COVID-19 โดยการปรับโครงสร้างพื้นฐาน ความเท่าเทียม และการมีความร่วมมือกับชุมชน มีกรณีตัวอย่างเช่น โคโลมเบีย เคนยา และอัฟกานิสถาน 1) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน โดย ปรับภูมิทัศน์ (landscaping) เช่น การปลูกต้นไม้และพื้นที่สีเขียว การติดตั้งแสงสว่างเพื่อเพิ่มความปลอดภัยในเวลากลางคืน และสร้างหรือปรับปรุงทางเดินเท้า ทางจักรยาน ลานอเนกประสงค์ สนามเด็กเล่นสำหรับเด็กและชุมชน 2) การออกแบบที่ยึดหลักความเท่าเทียม ใช้การออกแบบเพื่อทุกคน (inclusive design) ที่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ และผู้หญิง เน้นการเข้าถึง (accessibility) เช่น ทางลาด ราวจับ พื้นที่เล่นที่ปลอดภัย 3) การสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of ownership) และ ความร่วมมือในชุมชน ส่งเสริมความสามัคคี และส่งเสริมสุขภาวะจิตใจของผู้คนในชุมชน 4) การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือร่วมสมัยอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้เกม Minecraft เป็นเครื่องมือร่วมออกแบบ (participatory design) กับชุมชน พร้อมจัดกิจกรรมให้คนในพื้นที่เสนอความคิดเห็นและร่วมสร้างแบบจำลอง 3 มิติของพื้นที่สาธารณะที่ต้องการปรับปรุง (UN-Habitat, 2022)

2.3 คู่มือสถาปัตยกรรมเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ 17 ประการ (AN ARCHITECTURE GUIDE) โดย มูลนิธิอาคารเขียวไทย กล่าวถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการสร้างสังคมสีเขียวและยั่งยืนที่ดีที่สุดในบริบทของไทยสำหรับทุกคน โดยให้ความสำคัญในเชิงสถาปัตยกรรมในการออกแบบการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) โดยกล่าวถึง 1) จัดความยากจนโดยการสร้างวิถีการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ส่งเสริมสุขภาพที่ดี และการลดค่าใช้จ่าย เช่น ด้านพลังงาน 2) จัดความหิวโหย โดยสภาพแวดล้อมช่วยให้ผู้คนเข้าถึงอาหารได้อย่างปลอดภัย การออกแบบที่คำนึงถึงการปกป้องระบบนิเวศ และพื้นที่เอื้อต่อการผลิตอาหาร 3) สภาวะแวดล้อมที่เป็นผลดีต่อสุขภาพ พื้นที่สาธารณะและเอื้อให้เกิดการออกกำลังกาย 4) สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ จะสร้างโอกาสการศึกษาที่เท่าเทียมในการฝึกฝนเกี่ยวกับสมรรถนะ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เท่าเทียม 5) ความเท่าเทียมทางเพศ เด็กผู้หญิง สตรีและพลเมืองเพศทางเลือก ลดความเสี่ยงที่จะถูกล่วงละเมิด พื้นที่ปลอดภัย 6) การจัดการน้ำ น้ำฝน และสุขาภิบาล การแยกน้ำสะอาดและน้ำปนเปื้อน การออกแบบห้องน้ำสาธารณะที่กำจัดของเสียได้ 7) การออกแบบไปถึง การประหยัดพลังงาน พลังงานหมุนเวียน วัสดุทางธรรมชาติ หรือพื้นถิ่น 8) การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การเดินทางในระบบขนส่งสาธารณะราคาไม่แพง เข้าถึงได้สะดวก สภาพแวดล้อมที่ดีต่อการทำงานเพื่อลดการเจ็บป่วยได้ 9) อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน โดยการใช้วัสดุท้องถิ่นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ยั่งยืน หรือผลิตภัณฑ์ที่ซ่อมแซมได้ 10) ลดความเหลื่อมล้ำ เพศ อายุ ความบกพร่อง ทางร่างกาย เพศสภาพ เชื้อชาติ ชนชั้นทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา ผู้พิการ ออกแบบเพื่อทุกคนการลดความเหลื่อมล้ำ 11) เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัย การคมนาคม ความเท่าเทียม สุขภาพ การลด

มลภาวะเมือง ลดการสร้างขยะ ฝุ่น เสียงและแสง การเพิ่มพื้นที่สีเขียวและระบบเมือง 12) การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืนโดย การเลือกวัสดุ สิ่งปลูกสร้าง ใช้ได้ยาวนานและซ่อมแซมได้ หรือทำจากขยะ 13) การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ลดผลกระทบของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ วัสดุ หรือวัสดุพื้นถิ่น ลดการใช้พลังงาน และมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป 14) การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทร และทรัพยากรทางทะเล: ลดการสร้างขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ และการจัดการน้ำเสียซึ่งสุดท้ายจะสะสมอยู่ในมหาสมุทร 15) การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก สนับสนุนให้ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพยังคงดำรงอยู่ พืชพรรณถิ่นฐาน สร้างที่อยู่อาศัยให้พืชพรรณ แมลง และสัตว์ 16) สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก พื้นที่สาธารณะและสถาบันได้ส่งเสริมความยุติธรรม ประชาธิปไตย และการอยู่ร่วมกัน ยินดีต้อนรับทุกคน ให้ความปลอดภัยและไม่แบ่งแยกชนชั้น 17) ความร่วมมือเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน คำนึงถึงบริบทของสภาพภูมิอากาศ วัฒนธรรม และทรัพยากรในท้องถิ่น และทำงานร่วมกับผู้ใช้งานเพื่อเป็น พันธสัญญาและความเป็นเจ้าของในวิสัยทัศน์ที่คำนึงถึงวิถีชีวิต (มูลนิธิอาคารเขียวไทย, 2565)

สรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวม (ดังตารางที่ 1) พบว่าพื้นที่สาธารณะตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ประกอบด้วย การเข้าถึง ความปลอดภัย วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ ความเท่าเทียมทุกเพศทุกวัย การเกิดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งพื้นที่สาธารณะริมน้ำ ตลาดโพธารามจำเป็นต้องสร้างความยั่งยืน และนำไปสู่การ กำหนดข้อความของเครื่องมือสำรวจพื้นที่และเครื่องมือแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 สรุปหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

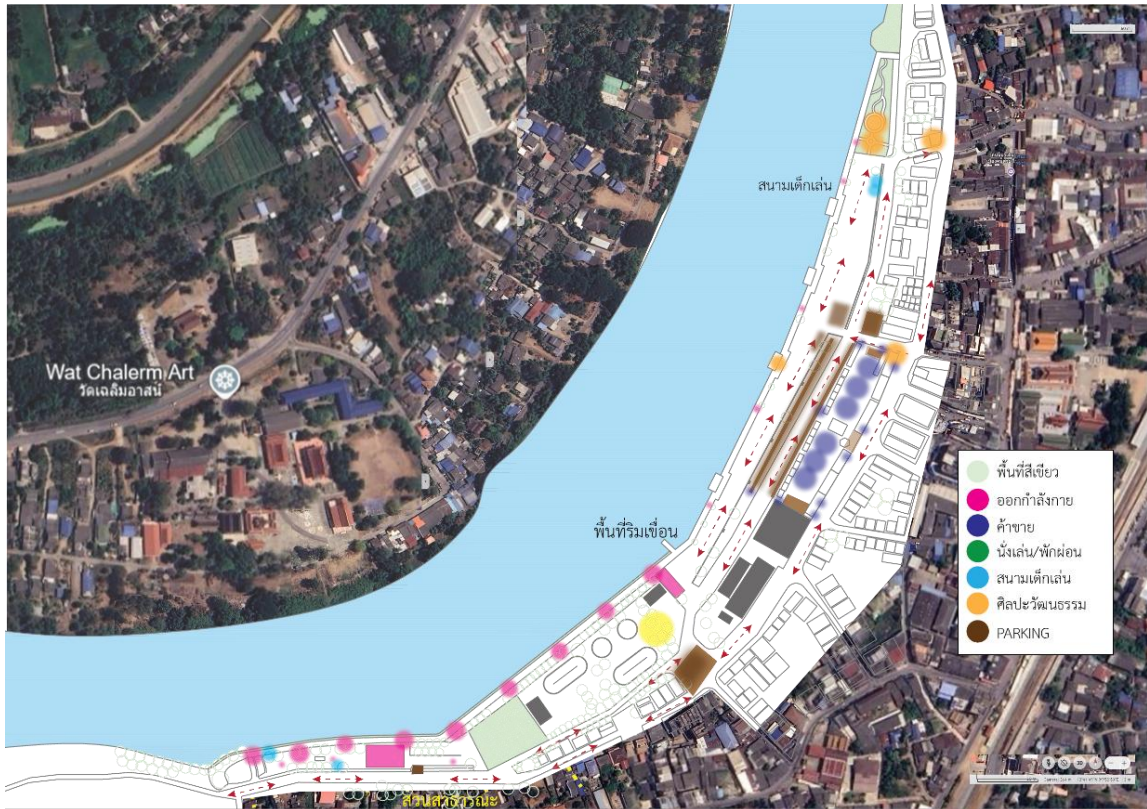
สรุปประเด็น เสาหลักของมิติความยั่งยืน (Fifth Pillars of Sustainability) 5 ประเด็น						
1.มิติด้านสังคม (People) 2.มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) 3.มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet)						
4.มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) 5.มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) และ SDGs 17 ประการ						
นักวิชาการ และนักออกแบบ	หลักการ	1	2	3	4	5
Public places, urban spaces: The dimensions of urban design โดย Matthew Carmona (2010)	การเข้าถึง / การใช้พื้นที่อย่างเสรี / ความปลอดภัย การมีชีวิตชีวา ทุกเพศทุกวัย	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
Life Between Buildings: Using Public Space โดย Jan Gehl (1987)	สภาพแวดล้อมจะเอื้อให้เกิดกิจกรรม ความปลอดภัย / ความสะอาด / และบรรยากาศที่ดี มุมมองพื้นที่ในระดับสายตา	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
The Death and Life of Great American Cities โดย Jane Jacobs (1961)	การใช้งานพื้นที่ที่หลากหลาย (Mixed Uses) เกิดการมองเห็นพื้นที่ (Eyes on the Street) พื้นที่มีชีวิตชีวา / พื้นที่ค้าขาย	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
The Compact City: A Sustainable Urban Form? โดย Katie Williams, Elizabeth Burton และ Mike Jenks (1996)	ใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน ส่งเสริมการเดินเท้า / การใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ลดการใช้พลังงาน / พื้นที่พื้นที่สีเขียวเพื่อสุขภาพ	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
Place and Placelessness โดย Edward Relph (1976)	ประสบการณ์สำคัญในการใช้งาน / อัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ ผูกพันกับพื้นที่และชุมชน	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย โดยรองศาสตราจารย์ ดร.ไชศรี ภัคดีสุขเจริญ (2551)	ทางเดินภายในชุมชน / กิจกรรมทางสังคมและชุมชน วิถีชีวิต / พื้นที่โล่งขนาดใหญ่ / ความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศ	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
สถาปัตยกรรม:พื้นที่สาธารณะและพื้นที่สังคม โดย สันต์ สุวัชรานันท์ (2557)	การบริหารจัดการพื้นที่ การครอบครอง และการจัดสรรเชิงพื้นที่ / กิจกรรมรองรับความหลากหลาย / บริบทของไทย และวัฒนธรรม	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
PLANNING GUIDELINE FOR LIVABLE AND SUSTAINABLE FUTURE CITY โดย กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง (2566)	ความปลอดภัย / ความเท่าเทียม / ความยืดหยุ่น / ความสามารถแข่งขันเชิงเศรษฐกิจ / เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม / ภูมินิเวศ / การมีส่วนร่วม / ความเป็นธรรม และธรรมาภิบาล	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
Global Public Space Program โดย UN-Habitat (2022)	การเข้าถึง / ความปลอดภัย / การใช้งานอย่างหลากหลาย ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม / วัฒนธรรม / การมีส่วนร่วมของชุมชน	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17
คู่มือสถาปัตยกรรมเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดย มูลนิธิอาคารเขียวไทย (2565)	สภาพแวดล้อมสรรค์อย่างยั่งยืน / ความเท่าเทียม / พลังงาน สะอาด / สภาพภูมิอากาศ / ส่งเสริมความยุติธรรม / วัฒนธรรม / ทรัพยากรในท้องถิ่น / ชุมชนเข้มแข็ง / เมืองน่าอยู่	1 2 3 4 5	7 8 9 10 11	6 12 13 14 15	16	17

ผลวิจัย

พื้นที่สาธารณะริมน้ำตลาดโพธารามตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง ในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม จังหวัดราชบุรี ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางชุมชนดั้งเดิมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่โดยรอบพื้นที่สาธารณะ ประกอบด้วยอาคารเก่าอายุร้อยปีที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกจังหวัด อาคารไม้ดั้งเดิม ชุมชนพาณิชย์ และพื้นที่เปิดโล่งติดริมแม่น้ำ ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่รองรับกิจกรรมได้อย่างหลากหลาย การออกแบบเครื่องมือสำหรับการสำรวจพื้นที่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อสะท้อนทั้งมิติทางกายภาพ มิติทางสังคม และมิติทางวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว

การพัฒนาเครื่องมือสำรวจจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะทางกายภาพที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์และพื้นที่ริมน้ำที่เป็นหัวใจของชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน กิจกรรม และสภาพแวดล้อม การออกแบบแบบสำรวจพื้นที่ (Observation Checklist) จะช่วยให้สามารถเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ได้อย่างเป็นระบบ ขณะที่การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จะสะท้อนความพึงพอใจและมุมมองของผู้ใช้งานพื้นที่โดยตรง กระบวนการดังกล่าวจะนำไปสู่การทำความเข้าใจคุณค่า ความเหมาะสม และศักยภาพของพื้นที่สาธารณะริมน้ำตลาดโพธารามในเชิงการพัฒนาย่างยั่งยืนต่อไป

เครื่องมือแบบสำรวจพื้นที่ได้ผลมาจากการรวบรวมและวิเคราะห์หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ ประเด็นในการสำรวจตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 5 ประการ โดยแบ่งออกเป็น มิติด้านสังคม (People) 14 ข้อ, มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity) 8 ข้อ, มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) 11 ข้อ, มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace) 2 ข้อ และ มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership) 2 ข้อ รวมแบบสำรวจ (Observation Checklist) ทั้งหมด 37 ข้อ การสำรวจพื้นที่พบว่า พื้นที่มีการพัฒนาตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ทั้งหมด 10 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 27.03 โดยพื้นที่เดิมมีการออกแบบให้เป็นลานอเนกประสงค์รองรับการใช้งานที่หลากหลาย และมีขนาดใหญ่ อีกทั้งในเชิงพื้นที่มีตลาดส่งเสริมด้านเศรษฐกิจแม่น้ำแม่กลองด้านการท่องเที่ยวและบรรยากาศที่ดี และวัฒนธรรมดั้งเดิม ในส่วนพื้นที่ยังขาดการพัฒนาตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) จำนวน 14 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 37.74 ซึ่งเป็นหัวข้อทางด้านเทคโนโลยี และการประหยัดพลังงาน เช่นการติดตั้งกล่องวงจรปิด การมีจุดชาร์จรถยนต์ไฟฟ้า การใช้วัสดุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และมีการพัฒนาบางส่วน ทั้งหมด 13 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 35.14

ภาพที่ 2 ผังแสดงการสำรวจ พื้นที่บริเวณตลาดโพธาราม และพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธาราม
(Google Map, 2025 ดัดแปลงโดย ผู้เขียน)

ผลจากการสำรวจ และการทบทวนวรรณกรรมมาวิเคราะห์ ประเด็นและรายการคำถาม ทั้งหมด 48 ข้อ และทำการสังเคราะห์รายการคำถามที่ใกล้เคียงกัน และมีหลักการตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่ซ้ำกันเหลือรายการคำถามทั้งหมด 28 ข้อ นำไปออกแบบเครื่องมือแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ใช้งาน และพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด 5 ท่าน มี 2 หัวข้อที่ได้รับคะแนนไม่ถึง 0.67 คะแนน ได้แก่ “พื้นที่ที่มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว” ได้ 0 คะแนน และ “ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม” ได้ 0.6 คะแนน ทั้ง 2 รายการมีความใกล้เคียงกับข้อคำถามอื่น ๆ ทำให้จำนวนรายการคำถาม มีทั้งหมด 26 ข้อ (ดังตารางที่ 2)

การออกแบบแบบสอบถามมีโครงสร้าง 3 ส่วน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เพื่อสอบถามบทบาทและความถี่ในการใช้งาน ซึ่งถ้าผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยมีการใช้งานในพื้นที่ แบบสอบถามนั้นจะถูกคัดทิ้ง ตอนที่ 2 ประเมินความพึงพอใจการใช้งานพื้นที่สาธารณะ โดยวัดความพึงพอใจเป็นแบบ Likert Scale แปลความหมาย 5 ระดับ เห็นด้วยมากที่สุด = 5 และเห็นด้วยน้อยที่สุด = 1 และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

อภิปรายผล

เครื่องมือเครื่องมือสำรวจพื้นที่ เป็นเครื่องมือที่ช่วยวิเคราะห์หาคำถามจากการทบทวนวรรณกรรม และเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดและสังเคราะห์คำถามในเครื่องมือแบบสอบถามได้อย่างครบถ้วนตามกรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

งานวิจัยนี้เป็นวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดย ใช้เครื่องมือในการสำรวจพื้นที่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสำรวจเก็บข้อมูลรวมกับการพรรณนา (Descriptive) และใช้เครื่องมือแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลแบบสอบถามผู้ใช้งาน จำนวน 200 คน โดยใช้สูตรของ Taro Yamane (Yamane, 1967) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size Determination)

โดยที่ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ N = ขนาดประชากรทั้งหมด

โดยใช้สูตร
$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$
 (จำนวนประชากรเทศบาลโพธาราม 9,037 คน)

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ (นิยมใช้ 10% = 0.10)

ได้จำนวนประชากรที่เก็บข้อมูลเท่ากับ 100 คน เนื่องจากงานวิจัยเบื้องต้น (preliminary study) หรือวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งสะท้อนภาพรวม และการวิจัยที่มีข้อจำกัดด้านเวลา จึงเลือกใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยังอยู่ในเกณฑ์ความแม่นยำที่ “ยอมรับได้” และแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 รูปแบบ 1) เก็บข้อมูลบริเวณพื้นที่ริมน้ำ ตลาดโพธาราม ณ เวลาการใช้งานพื้นที่ จำนวน 100 คน และแบบสอบถาม Online จำนวน 100 คน โดยที่ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องมีประสบการณ์การใช้งานในพื้นที่มาก่อน

เครื่องมือสำรวจพื้นที่ และเครื่องมือแบบสอบถาม ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมในมนุษย์สายสังคมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2568

เครื่องมือแบบสอบถามยังคงมีข้อจำกัด เนื่องจากยังไม่ผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำให้แบบสอบถามยังต้องทำการทดสอบการใช้งานจริง และความเชื่อมั่นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

เครื่องมือในการสำรวจและประเมินพื้นที่สาธารณะอย่างยั่งยืน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสำรวจพื้นที่ที่สอดคล้องกับเป้าหมาย SDGs โดยการใช้เครื่องมือในการสำรวจขึ้นอยู่กับกรอบวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และบริบทของพื้นที่ต่อไป

ตารางที่ 2 สรุปผลงานวิจัย เครื่องมือสำรวจศักยภาพพื้นที่ ความพึงพอใจ การใช้พื้นที่สาธารณะพื้นที่ริมน้ำตลาดโพธารามอย่างยั่งยืน

สรุปทฤษฎี		แบบสำรวจ		แบบสอบถามความพึงพอใจ	SDGs ข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง																	ประเมิน																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)		แบบสำรวจพื้นที่สาธารณะ			ผลสำรวจ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	IOC																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
มิติด้านสังคม (People)																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																		
1. ขจัดความยากจน	สร้างให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจ	มีพื้นที่ค้าขาย ส่งเสริมการค้าขาย	มีบางส่วน	มีการส่งเสริมการค้าขายของคนในพื้นที่	●																		1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
				พื้นที่ที่มีการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว	●	●																	0																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																											
		การเข้าถึงพื้นที่สาธารณะ	มีบางส่วน	การเข้าถึงพื้นที่อย่างเท่าเทียม	●	●	●					●		●										0.8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
2. ขจัดความหิวโหย	พื้นที่ที่สามารถสร้างการเข้าถึงอาหารได้อย่างหลากหลาย			พื้นที่สีเขียวเพียงพอต่อความต้องการ	●	●	●					●		●										0.8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
		มีพื้นที่ออกแบบสนับสนุนการปลูกต้นไม้	ไม่มี	พื้นที่เอื้อต่อปลูกพืชท้องถิ่น	●	●																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
		พื้นที่สนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว	มีบางส่วน	พื้นที่เอื้อต่อปลูกพืชกินได้	●	●																		0.8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
		พื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวัฒนธรรม	มี	พื้นที่เอื้อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	●	●																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																												
3. การมีสุขภาพและความปลอดภัย	พื้นที่สาธารณะ สวน และพื้นที่ออกกำลังกาย	มีพื้นที่สร้างสภาวะที่ดี เป็นผลดีต่อสุขภาพ	มี	พื้นที่เอื้อให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน	●	●																		1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
				พื้นที่ที่มีศิลปะและวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการใช้งานพื้นที่		●																			1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
4. การศึกษาที่เท่าเทียม	พื้นที่สาธารณะ เอื้อให้เกิดการเรียนรู้และใช้งานอย่างเท่า หลากหลาย เติ้มและปลอดภัย	มีพื้นที่สร้างสภาวะที่ดี เป็นผลดีต่อสุขภาพ	มี	พื้นที่ที่เพียงพอต่อ กิจกรรมการออกกำลังกาย	●		●							●										1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																										
				มีพื้นที่การออกกำลังกาย ที่ดีต่อสุขภาพ	●		●								●										0.8																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
				มีพื้นที่สาธารณะ ที่สามารถเข้าใช้ได้ ทุกคน ทุกเพศ และทุกวัย	มีบางส่วน	พื้นที่ที่เพียงพอต่อ กิจกรรมการออกกำลังกาย				●							●									1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
				การเข้าถึงพื้นที่ด้วยทางลาด	มีบางส่วน	สิ่งอำนวยความสะดวกที่เท่าเทียม				●																1																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																								
		ที่จอดรถคนพิการ/ครอบครัว	ไม่มี																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
																									ห้องน้ำคนพิการ	ไม่มี	พื้นที่เอื้อต่อปลูกพืชกินได้	●																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																						

ตารางที่ 2 (ต่อ) สรุปหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำไปออกแบบสำรวจ และแบบสอบถาม

สรุปทฤษฎี		แบบสำรวจ		แบบสอบถามความพึงพอใจ	SDGs ข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง																	ประเมิน
การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)		แบบสำรวจพื้นที่สาธารณะ	ผลสำรวจ		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
5. ความเท่าเทียมทางเพศ	พื้นที่ปลอดภัยกับผู้หญิงและใส่ใจเพศทางเลือก	มีความปลอดภัย เช่น กล้องวงจรปิด (ต่อ)	มีบางส่วน	พื้นที่มีความปลอดภัย เช่น ไม่มีมุมอับที่อาจเกิดอาชญากรรม				●	●													1
				ที่จอดรถ Lady Parking					●						●							
มิติด้านเศรษฐกิจ (Prosperity)																						
7. พลังงานสะอาดที่ทุกคนเข้าถึงได้	วัดดู ส่วน ด้วยพลังงานสะอาดและระบบนิเวศที่เอื้อกับเมือง	พื้นที่ออกแบบไปถึงการประหยัดพลังงาน	ไม่มี	พื้นที่คำนึงถึงการประหยัดและลดพลังงาน						●					●	●						1
		พื้นที่ออกแบบด้วยวัสดุRecycle	ไม่มี	พื้นที่จอดรถEV						●						●						
				พื้นที่มีการออกแบบด้วยวัสดุเป็นมิตรกับธรรมชาติ						●					●	●						
8. การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ	พื้นที่สาธารณะมีความเชื่อมต่อ ทำให้เมืองดีและเพิ่มประสิทธิภาพคนในชุมชน	การเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้หลากหลาย	มี	การเข้าถึงพื้นที่ที่สามารถ เข้าถึงได้หลากหลาย	●	●					●				●							1
		การเข้าถึงพื้นที่ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ	ไม่มี	พื้นที่จอดรถเพียงพอต่อความต้องการ	●	●					●				●							
				พื้นที่สาธารณะเพียงพอต่อการใช้งาน	●	●					●				●							
				พื้นที่สีเขียวเพียงพอต่อการใช้งาน	●	●					●				●							
9. อุตสาหกรรม นวัตกรรม โครงสร้างพื้นฐาน	อัตลักษณ์พื้นที่ ใช้วัสดุหรือOtopพื้นที่นำมาใช้	พื้นที่ออกแบบด้วยวัสดุทางธรรมชาติ	มีบางส่วน	พื้นที่มีการออกแบบด้วยวัสดุทางธรรมชาติ							●		●		●							1
		หรือวัสดุพื้นถิ่น		หรือวัสดุพื้นถิ่น																		
10. ลดความเหลื่อมล้ำ	สร้างกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้ทุกคนเข้าถึงได้	พื้นที่ออกแบบให้ทุกคนใช้งานได้	มี	พื้นที่กิจกรรมเพียงพอต่อความต้องการ					●					●	●							
				พื้นที่รองรับกิจกรรมทุกเพศ					●					●	●							
11. เมืองและถิ่นฐานมนุษย์อย่างยั่งยืน	สวนและเมืองสร้างโครงข่ายผู้คนและสังคม เข้าด้วยกัน	การเข้าถึงพื้นที่ด้วยระบบขนส่งสาธารณะ	ไม่มี	พื้นที่จอดรถเพียงพอต่อความต้องการ	●	●					●				●							
		พื้นที่ส่วนร่วมเพื่อการดูแลสิ่งแวดล้อม	มีบางส่วน	ทุกคนมีส่วนร่วมในการดูแลสิ่งแวดล้อม											●							0
มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet)																						
6. การจัดการน้ำและสุขาภิบาล	พื้นที่สาธารณะที่รองรับระบบการจัดการน้ำที่ยั่งยืน	มีพื้นที่ป้องกันระบบนิเวศ น้ำ อย่างยั่งยืน เช่น บำบัดน้ำ หรือเขื่อน	มี	การจัดการน้ำ การระบายน้ำ ที่ดี						●					●			●				1
		มีบริการน้ำดื่มสะอาด	ไม่มี	มีบริการน้ำดื่มสะอาด						●						●						1
6. การจัดการน้ำและ	พื้นที่สาธารณะที่รองรับ	ระบบการจัดการน้ำที่ยั่งยืน	มีบางส่วน	การจัดการน้ำ การระบายน้ำ ที่ดี						●						●						
12. แผนการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน	พืชพรรณและการใช้วัสดุที่ยั่งยืน	พื้นที่ออกแบบด้วยวัสดุพื้นถิ่น	มีบางส่วน	พื้นที่มีการออกแบบด้วยวัสดุพื้นถิ่น						●					●	●						
		พื้นที่มีการออกแบบด้วยระบบModular	มีบางส่วน	พื้นที่มีการออกแบบด้วยระบบModular						●					●	●						

ตารางที่ 2 (ต่อ) สรุปหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อนำไปออกแบบสำรวจ และแบบสอบถาม

สรุปทฤษฎี		แบบสำรวจ		แบบสอบถามความพึงพอใจ	SDGs ข้ออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง																	ประเมิน		
การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals)		แบบสำรวจพื้นที่สาธารณะ			ผลสำรวจ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	IOC	
มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Planet) (ต่อ)																								
13. การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ	พื้นที่เพื่อพลังงานสะอาด และกิจกรรมลดพลังงาน	มีการใช้พลังงานสะอาด หรือพลังงานทดแทน	ไม่มี	พื้นที่ที่มีกิจกรรมหรือโครงการ ลดใช้พลังงาน				●										●						1
				ที่ชาร์จพลังงาน เช่น จักรยานไฟฟ้า มีมือถือ	●			●										●						
14. การใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรและทรัพยากรทางทะเล	การจัดการน้ำทุกระบบ และการจัดการขยะ	พื้นที่ที่มีการจัดการขยะ แยกขยะ	ไม่มี	พื้นที่ที่มีการจัดการขยะ แยกขยะ ที่ดี															●					1
		พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์จากขยะเปียกเพื่อหมუნเวียนเพื่อการเกษตร	ไม่มี	พื้นที่ที่มีเพียงพอ ต่อการรองรับขยะหมุนเวียน เช่นขยะเปียกทำปุ๋ย															●					1
15. การใช้ประโยชน์จากระบบนิเวศทางบก	สร้างพื้นที่เรียนรู้ระบบนิเวศ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วม	มีพื้นที่ป้องกันระบบนิเวศ ดิน เช่นพืช ป้องกันหน้าดิน/การสร้างเขื่อน	มี	พื้นที่ที่มีการจัดการดินที่ดี					●							●				●				
		มีพื้นที่ป้องกันระบบนิเวศ น้ำ เช่นระบบ หนองน้ำ หรือบำบัดน้ำ	มี	พื้นที่ที่มีการจัดการน้ำที่ดี													●				●			
		มีพื้นที่ป้องกันระบบนิเวศ อากาศ เช่น การปลูกต้นไม้ใหญ่	ไม่มี	พื้นที่ที่มีอากาศที่ดี													●				●			1
				พื้นที่ที่มีการปลูกต้นไม้ใหญ่เพียงพอต่อความต้องการ														●				●		
มิติด้านสันติภาพและสถาบัน (Peace)																								
16. สังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยก	พื้นที่กิจกรรมกีฬาและงานเทศกาล แสดงความร่วมมือน่าสนใจ	พื้นที่ออกแบบเทศกาลสำหรับชุมชน	มี	พื้นที่ที่เอื้อสำหรับคนในชุมชนในการร่วมตัวทำกิจกรรม เช่นเทศกาล ชุมนุม																	●	●		0.8
		พื้นที่ชุมนุมของชุมชน	มี	พื้นที่ที่เอื้อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในดูแลระบบนิเวศอย่างยั่งยืน		●													●			●	●	1
มิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา (Partnership)																								
17. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนายั่งยืน	การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์กรต่างๆ กับพื้นที่สาธารณะ	มีพื้นที่สำหรับกิจกรรมชุมชน พื้นที่ที่มีพื้นที่แสดงออกทางความคิดเห็น	ไม่มี	พื้นที่ที่เอื้อให้คนในชุมชน สามารถเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาพื้นที่																	●	●		1
		ความร่วมมือกับองค์กรภายนอก เช่น เอกชน หรือภาครัฐด้วยกัน	มีบางส่วน	ชุมชนมีความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน																		●		1

ตัวสีเทา = ข้อคำถามที่เหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน

ข้อคำถามที่ไม่ผ่านการประเมินผล

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *แนวทางการวางแผนพัฒนาเมืองในอนาคตให้น่าอยู่อย่างยั่งยืน PLANNING GUIDELINE FOR LIVABLE AND SUSTAINABLE FUTURE CITY: LSFC*. https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20240103104907.pdf.
- ไชศรี ภัคดิ์สุขเจริญ. (2551). *ชอยล์ดประหยัดพลังงาน: พื้นที่ว่างสาธารณะขนาดเล็ก-พื้นที่ทางสังคมของชุมชนไทย* [เอกสารประกอบประชุม]. ใน การประชุมวิชาการด้านการวางแผน ภาคและเมือง ครั้งที่ 2. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- มูลนิธิอาคารเขียวไทย. (2565). *คู่มือสถาปัตยกรรมเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของ 17 ประการ*. https://tgbi.or.th/wp-content/uploads/2023/10/sdgs-ebook-14_10.pdf.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2564). *ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs*. <https://www.sdgmovement.com/intro-to-sdgs/>.
- สันต์ สุวัจนราภินันท์. (บรรณาธิการ). (2557). *ว่าด้วยทฤษฎีสถาปัตยกรรม: พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ทางสังคม*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Carmona, M. (2010). *Public places, urban spaces: The dimensions of urban design*. 2nd ed. London: Routledge.
- Gehl, J. (1987). *Life Between Building: Using Public Space*. (J. Koch, Trans) New York: Van Nostrand Reinhold.
- Google Map. (2025). *Photharam Market, Ratchaburi, Thailand*. <https://www.google.com/maps/place/Photharam+Market>
- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. New York Random House.
- Relph, E. C. (1976). *Place and placelessness*. Pion. Page 1-7.
- UN-Habitat. (2022). *GLOBAL PUBLIC SPACE PROGRAMME: Annual Report 2022*. https://unhabitat.org/sites/default/files/2023/04/gpsp_annual_report_2022_1.pdf
- Williams, K., Burton, E., & Jenks, M. (1996). *The compact city: A sustainable urban form?* (pp. 53–63). Routledge ll New Fetter Lane New York.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper and Row.